

Recenze

TEREZA KRUPOVÁ

INTERNÍ DOKTORANDKA KATEDRY POLITOLOGIE

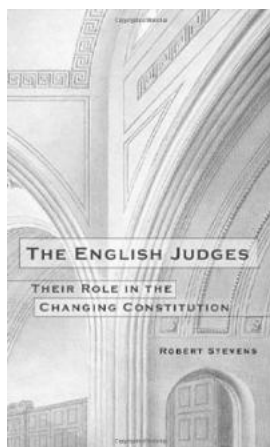
A SOCIOLOGIE PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Robert Stevens: *The English Judges: Their Role in the Changing Constitution*, Hart Publishing, 2005, 209 str.¹

„Nikdy jsme neměli jalovější diskusi než tu ohledně otázky, zda soudce tvoří právo. Samozřejmě, že tomu tak je. Jak by mohl jinak? Soudcovské právo je vždy výkladem principů ve světle nové kombinace faktů.“²

„Osobně si myslím, že soudce poslouží veřejnému zájmu více, pokud pomlčí o své legislativní funkci.“³

Lord Radcliffe, 1949

Kniha Roberta Stevense⁴ se, jak název i uvedená citace napovídá, věnuje roli anglických soudců a jejich pozici při proměňování ústavy v historickém kontextu. První vydání knihy je z roku 2002, text tedy vznikl ve světle ústavních změn z období roku 1998 a 2003,⁵ ani o více než deset let později však neztrácí na aktuálnosti. Kniha je pozoruhodná v mnoha směrech. Prvním z nich je čtenářská přístupnost, lehkost stylu psaní a v neposlední řadě autorův smysl pro humor i ironii. Na poli odborné literatury je někdy obtížné najít autora, který by uměl propojit analýzu velkého tématu s lehkostí pera. Ačkoliv téma role soudců a jejich vlivu není neznámé, autor ukazuje, že je stále co objevovat a nad čím se zamýšlet. Jsme tak konfrontováni s tématy o nic menšími než jsou vztah práva a politiky, oddělení moci, nezávislosti soudů či směřování soudcovské moci.

Byť se jedná o knihu poměrně úzkou, je informačně velmi výživná a čtenáře vybízí k dalším úvahám a přemýšlení. Kniha je rozdělena do 11 kapitol, které nás provázejí anglickou soudcovskou historií od vyhlášení Zákona o nástupnictví (*Act of Settlement*) v roce 1701. Větší důraz je věnován 20. a 21. století a proměňování soudcovské moci, stejně tak jako prolínání soudní a moci politické. Stevens ukazuje úpadek soudcovského vlivu v letech 1900 – 1960, ze-

jména s ohledem na válečná období, ekonomickou krizi a jejími dopady na sociální oblasti života, navazuje úvahami o postupném vzkříšení soudcovské role spojené se soudcovským aktivismem počínaje koncem druhé světové války. Upozorňuje na fakt, že v padesátých letech minulého století se nápad pro Sněmovnu Lordů ztenčil na polovinu roku 1939, čímž se de facto ukázalo, že Sněmovna Lordů nemá reálnou pozici jako nejvyšší soudní instance. Končí stručným nástinem budoucnosti soudnictví a role soudců. Bez rozboru nezůstává ani pozice soudcovství za dob Margaret Thatcherové a Johna Majora. V dalších kapitolách je prostor věnován střetávání právní vědy a politiky, dělbě moci, zejména se zaměřením na nezávislé soudnictví a otázkám ohledně soudní moci jako součástí vlády (*government*). Osmá a devátá kapitola odkrývají roli soudů a soudců za doby kabinetu *Tonyho Blaira*. Poslední dvě kapitoly jsou věno-

¹ Recenze vznikla v rámci GA ČR č. P408/12/1255 „Klíčové pojmy ústavní teorie v čase paradigmatických změn“.

² „There was never a more sterile controversy than that upon the question whether a judge makes laws. Of course he does. How can he help it?... Judicial law is always a reinterpretation of principles in the light of new combinations of facts...“, citace Lorda Radcliffea, str. 33 knihy.

³ „Personally, I think that judges will serve the public interest better if they keep quiet about their legislative function...“, citace Lorda Radcliffea, str. 34 knihy.

⁴ Robert Stevens působí od roku 2001 na katedře Ústavního práva na University College London. Svou kariéru započal studiem v Oxfordu, později působil ve Spojených státech (Yale University, Tulane University, Louisiana, Haverford College, Pennsylvania, University of California, Santa Cruz, po návratu do Británie působil až do zmíněného roku 2001 na Pembroke College, Oxford.

⁵ WOODHOUSE, D. The English Judges, Politics and the Balance of Power. *The Modern Law Review*. Vol. 66, No. 6 (Nov., 2003), str. 920–935.

⁶ „There was a time when it was thought almost indecent to suggest that judges make law – they only declare it.“, str. 40.

vány popisu současného stavu a výhledům do budoucnosti.

Hlavní linie knihy se zaměřuje na zkoumání obousměrného ovlivňování soudcovství ze strany politiky a politiky ze strany soudců a soudnictví.

Vzhledem k tomu, že předmětem zkoumání je soudcovský vliv, je více než trefné, když autor nastínil poměrně opomíjenou otázku toho, kdo jsou soudci, respektive kdo byli soudci v popisovaných obdobích. Tato poznámka je důležitá pro pochopení role soudců v běhu dějin a je proto chvályhodné, že se jí autor věnuje. Od padesátých let dvacátého století se počet soudců zvýšil několikanásobně. Lišil se také původ a rozmanitost osobností soudců. Toto téma považují za velmi nosné a pohříchu málo zkoumané. Jak sám autor uvádí – neexistují přesná sociologická data, která by nám poskytla uspokojující přehled o soudní moci.

Pozoruhodné je, že princip *judge made law* nebyl bez výjimky společností přijímán a že k akceptaci této doktríny bylo například v polovině minulého století poměrně daleko. Jak autor cituje na str. 40 poznámku *Lorda Reida* z roku 1962: *Byly doby, kdy bylo téměř nemravné tvrdit, že jsou to soudci, kdo tvoří právo – byli to jen oni, kdo to tvrdili.*⁷ Autor předkládá i představení konkrétních činů jednotlivých členů soudní sekce Horní komory Parlamentu, poutavý je popis významných představitelů na postu *Lorda Kancléře*. Autor také představuje bouřlivou diskusi při snaze prosadit vznik nejvyššího soudu, tedy spory nad otázkou, zda a do jaké míry je

narušována rovnováha sil, když soudní složka v *House of Lords* funguje jednak jako odvolací orgán a jednak jako zákonodárce připravující normy, které posléze může být povolána sama vykládat.

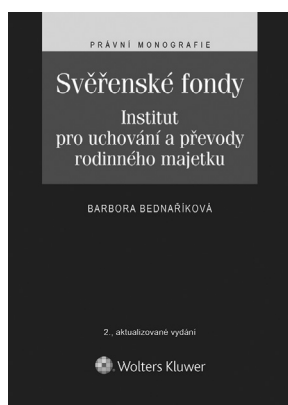
Co bylo knize a autorovi vytýkáno i jinými autory⁷ je zaměření pouze na anglické soudce. Kniha přímo vybízí ke srovnávání s pozicí jiných soudců v systému *common law* včetně „britského“ soudce. Našli bychom odlišnosti v jejich postoji, vnímání, či identifikaci? Jaká je jejich pozice ve srovnání se „škotskými“ soudci?

V poslední kapitole *The Future is present* autor navazuje na rok 2002, kdy vše nasvědčovalo tomu, že vznikne nejvyšší soud. Autor ukazuje na peripetie, které často nabírají až bizarní obrysy a které anoncovaný vznik nejvyššího soudu brzdily. Kniha končí v době návrhu *Constitutional Reform Act*, který nakonec byl v roce 2005 přijat a nejvyšší soud spustil 1. října 2009 svoji agendu.

Kniha by nejen na základě výše popsaného neměla uniknout všem, co se zajímají o ústavní právo, ústavní soudnictví a jejich střetávání s politikou. Při čtení je ale více než vhodné znát britské realie, jelikož spousta z nich autor nepopisuje, ale implicitně předpokládá, že je s nimi čtenář obeznámen. V době, kdy se o roli a vlivu soudců hovoří nejen na národní, ale také evropské úrovni, je autorův text, byť již téměř 10 let starý, stále aktuální a hoděn pozornosti.

⁷ FRASER, D.: *The English Judges: Their Role in the Changing Constitution*, by Robert Stevens, *Law and Politics Book Review*. Vol. 13, No. 2, 2003.

V NAKLADATELSTVÍ WOLTERS KLUWER PRÁVĚ VYŠLO

Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku – 2., aktualizované vydání

Barbora Bednařiková

Nový občanský zákoník zavedl mimo jiné (staro)nový institut svěřenského fondu, který je moderním ekvivalentem různých historických forem svěřenství. Autorka sleduje historii tohoto institutu od původního římského fideikomisu (resp. trustu v anglosaském právním systému) přes tradici jednotlivých rodinných fideikomisů v raně novověkém Českém království a úpravu svěřenství v obecném občanském zákoníku z roku 1811 až po jeho zrušení občanským zákoníkem z roku 1964.

Těžiště knihy spočívá v analýze právní úpravy svěřenství v angloamerických zemích, kde je tento institut běžnou a často používanou formou zajištění mezigeneračního přenosu majetku či uchování jeho celistvosti. Autorka si všímá zejména trustu v Civil Code of Quebec z roku 1994, který je přímou předlohou pro úpravu správy cizího majetku a svěřenských fondů v novém občanském zákoníku. Zkušenosti z dosavadního používání tohoto institutu v Quebecu nabízí autorka jako vodítko pro praktické použití nově zaváděného institutu svěřenského fondu a obecněji i správy cizího majetku v naší zemi. Druhé, aktualizované vydání úspěšné monografie obsahuje také výklad daňových souvislostí svěřenského fondu.

Po téměř padesátiletém přerušení historické povědomosti o institutu svěřenství u nás tato kniha přispívá k obnovení znalostí o jeho vzniku a vývoji, a tím i k jeho lepšímu pochopení a využití v dnešních podmínkách.

Brož., cena 365 Kč. Knihu si můžete objednat na www.wolterskluwer.cz/obchod